

สรุป

ไย ไต และเกาลาน : กลุ่มชาติพันธุ์ไทในเวียดนามเหนือ เป็นรายงานการสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในเขตจังหวัดเลากาย และเยินไบ ในรายละเอียดของการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน การประกอบอาชีพ การแต่งกาย ภาษา การปกครองในอดีต คติความเชื่อ พิธีกรรมในรอบปี และพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต

ไย (Giay) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาในตระกูลภาษาไท สาขาเหนือ แต่นักวิชาการเวียดนามจำแนกให้อยู่ในกลุ่มที่พูดภาษาในกลุ่มไต (Tay) ชาวไยเรียกตนเองว่า "ปู่ไย" แต่คนนอกกลุ่มมักเรียกว่า "หยัง" มีข้อสันนิษฐานว่าชาวไยอพยพมาจากมณฑลกุ้ยโจว ประเทศจีน เข้ามาอยู่ในเวียดนามเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ เป็นกลุ่มที่เคยเจริญรุ่งเรืองอยู่ในเวียดนามตอนเหนือมาก่อน ปัจจุบันชาวไยอาศัยอยู่หนาแน่นมากที่สุด ในเขตตำบลกักซาน อำเภอบัดซาด จังหวัดเลากาย ชาวไยปลูกเรือกินตีดพื้นดิน ประกอบอาชีพทำนา และปลูกพืชไร่ ผู้หญิงชาวไยนุ่งกางเกง อาจเป็นเพราะอยู่ใกล้ชายแดนจึงได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมจีน แต่เดิมนั้นมีหลักฐานปรากฏว่าผู้หญิงชาวไยนุ่งผ้าซิ่น แบบแผนการแต่งงานกำหนดให้ผู้หญิงต้องย้ายไปอยู่เรือนของผู้ชายหลังการแต่งงาน ชาวไยนับถือผีบรรพบุรุษเป็นอย่างมาก สังเกตจากในรอบหนึ่งปีมีพิธีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษจำนวนหลายครั้ง ใน ชุมชนชาวไยมี "ย่าจิม" เป็นผู้หญิง ทำหน้าที่เป็นร่างทรงเพื่อประกอบพิธีรักษาอาการเจ็บป่วย และมี "หมอ" หรือ "ด้าว" ทำหน้าที่ติดต่อกับโลกของวิญญาณและทำหน้าที่ส่งวิญญาณผู้ตายไปสวรรค์ ในการจัดพิธีศพตามประเพณีดั้งเดิมมักเก็บศพไว้หลายวัน แต่ปัจจุบันเก็บศพไว้เพียง ๓ วัน มี "พ่อหมอ" เป็นผู้นำในการประกอบพิธีส่งวิญญาณผู้ตายในพิธีศพ

ไต (Tay) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาในตระกูลภาษาไท สาขากลาง ชาวไตเรียกตนเองว่า "เกินไต" แปลว่า "คนไต" ในอดีตชาวเวียดนามเรียกคนกลุ่มนี้ว่า "โถ" หรือ "โท" (Tho) แปลว่า คนเก่าดั้งเดิมในท้องถิ่น และนักวิชาการเวียดนามจำแนกให้อยู่ในกลุ่มที่พูดภาษาในกลุ่มไต (Tay) ชาวไตที่อำเภอวันปาน จังหวัดเลากาย ปลูกเรือกินตีดพื้นสูง ประกอบอาชีพทำนาได้ปีละ ๒ ครั้ง และปลูกพืชไร่ ผู้หญิงไตนุ่งซิ่น ใส่เสื้อ ๒ ชั้น เสื้อตัวในเป็นเสื้อตัวสั้น และเสื้อตัวนอกเป็นเสื้อตัวยาวลงมาถึงกลางน่อง โปกศีรษะด้วยผ้าลายสก๊อต แบบแผนการแต่งงานกำหนดให้ผู้หญิงต้องเปลี่ยนมานับถือผีบรรพบุรุษของผู้ชายเมื่อแต่งงานแล้ว ชาวไตมีความเชื่อเรื่องผี เช่น ผีบรรพบุรุษ ผีเมือง ผีบ้าน ฯลฯ มีการจัดพิธีเช่นไหว้ในเทศกาลต่างๆ ซึ่งบางพิธีกรรมได้เลิกปฏิบัติไปนานแล้วแต่กำลังได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ เช่น พิธีส่งตั้ง (พิธีไหว้ผีเมือง) เป็นต้น ในชุมชนชาวไตมี "มด" เป็นผู้นำทำหน้าที่รักษาอาการเจ็บป่วย และ "หมอ" เป็นผู้นำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีรักษาอาการเจ็บป่วย และพิธีส่งวิญญาณผู้ตาย "หมอ" ของชาวไตมีอยู่หลายประเภท เช่น หมอแกน หมอบ้าน หมอเมือง

และหมอฮ้อง ในพิธีศพมี "องหมอ" (หมอผีตาย) เป็นผู้นำในการประกอบพิธีส่งวิญญาณผู้ตายไปเมืองเทียน (เมืองสวรรค์) และชาวไตมีประเพณีฝังศพไว้ที่ป่าช้า

เกาลาน (Cao Lan) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาในตระกูลภาษาไทย สาขากลาง แต่นักวิชาการเวียดนามจำแนกให้อยู่ในกลุ่มไต-ถาย (Tay-Thai) ชาวเกาลานเรียกตนเองว่า "ซันเจ้ย" (San Chay) มีข้อสันนิษฐานว่ามีถิ่นอาศัยดั้งเดิมของชาวเกาลานอยู่ที่เทือกเขา ระหว่างแนวชายแดนจีนและเวียดนาม อพยพเข้ามาในเวียดนามเมื่อประมาณ ๔๐๐ ปีที่ผ่านมา ถิ่นอาศัยเดิมของชาวเกาลานในเวียดนามอยู่ในบริเวณที่ปัจจุบันกลายเป็นทะเลสาบทาบา (Thac Ba) ปัจจุบันมีชาวเกาลานอาศัยอยู่หนาแน่นที่อำเภอเอียนบิงห์ จังหวัดเอียนไบ (ประมาณ ๖,๐๐๐ คน) ชาวเกาลานอยู่เรือนยกพื้นสูง ประกอบอาชีพทำนาได้ปีละ ๑ ครั้ง และเก็บใบชา แต่เดิมนั้นผู้หญิงชาวเกาลานนุ่งผ้าซิ่น ปัจจุบันนุ่งกางเกงขายาวสีดำ สวมเสื้อแขนยาวมีสีแดง-ดำ เมื่อแต่งงานแล้วผู้หญิงต้องย้ายไปอยู่เรือนผู้ชายและนับถือผีบรรพบุรุษของฝ่ายชาย ชาวเกาลานนับถือผีบรรพบุรุษและผีประเภทอื่น ๆ เช่น ผีฟ้า ผีน้ำ ผีดิน และผีหมู่บ้าน ฯลฯ มีพิธีเช่นไหว้ตามวาระต่าง ๆ ในชุมชนชาวเกาลานมีผู้ประกอบพิธีกรรม คือ ๑) องไซ เป็นผู้ทำหน้าที่รักษาอาการเจ็บป่วยโดยการโยนไม้เสียงทาย และ ๒) ไซฟู เป็นผู้ทำหน้าที่ส่งวิญญาณผู้ตายไปสวรรค์ในพิธีศพ ชาวเกาลานมีประเพณีแห่ศพไปฝังและเผาหล่นทาย (เรือนจำลองสำหรับผู้ตาย) ประเพณีของชาวเกาลานบางอย่างเลิกปฏิบัติไปเป็นเวลานาน เช่น งานฮับเดินดิ่งห์ และพิธีค้ำตั้ง แต่กำลังได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่

วัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในเวียดนามเหนือ เช่น กลุ่มของพวกไย้ ไค และเกาลาน ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐบาลเวียดนาม เช่น ประเพณีบางอย่างถูกยกเลิกไปด้วยเหตุผลว่าเป็นเรื่องมงาย และไม่สอดคล้องกับลัทธิการปกครองระบอบสังคมนิยมของเวียดนามปัจจุบัน โดยเฉพาะพิธีศพที่รัฐบาลกำหนดให้เสร็จพิธีภายใน ๓ วัน โดยใช้เหตุผลในทางเศรษฐกิจ หรือในกรณีของการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ตามที่คณะของนักวิชาการเวียดนาม สิ่งเหล่านี้ก็น่าจะมีผลต่อสำนึกทางชาติพันธุ์ของพวกเขาคนไทยเหล่านี้บ้างไม่มากนักน้อย ถึงแม้จะมีการฟื้นฟูประเพณีชนเผ่าขึ้นมาใหม่ก็เพื่อนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่า.